

ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

МАРШ ПРОТИВ СИРОМАШТИЈА ПОД МОТОТО „5 ДО 12“

На 01.03.2014, набљудувачи на Хелсиншкиот комитет го проследија Маршот против сиромаштија со пораката „5 до 12 е, време е народот да се разбуди и Владата да се вразуми, затоа што 5 до 12 е за да ги спасиме идните генерации“. Маршот беше во организација на Македонската платформа против сиромаштија во соработка со невладината организација „8 септември“ и други организации меѓу кои и Хелсиншкиот комитет. За таа цел покрај набљудувачите на Комитетот учество зема и извршната директорка Уранија Пировска.

За време на протестот Уранија Пировска била повикана од неколку граѓани кои што и укажале дека извесен човек во цивилна облека ги легитимира без причина. По обидот на Пировска да открие за што станува збор се упатува кон лицето за кое се претпоставува дека е припадник на Управата за безбедност и контраразузнавање (УБК) на Република Македонија. Покрај тоа што извршната директорка на Комитетот се соочи со груб и недолжен вербален однос од страна на неуниформираниот полициски службеник, таа беше физички нападна со тупаница по рамото како и со закани да не се меша во неговата работа.

Целиот настан е документиран со видео кое овозможува идентификување на неуниформираниот полициски службеникот како и со писмени изјави од двајца сведоци по што беше доставена претставка до Секторот за внатрешната контрола (СВР) при Министерството за внатрешни работи. Претставката која Комитетот ја поднесе покрена неколку прашања меѓу кои:

1. Дали неуниформираниот полициски службеник е припадник на Бирото за јавна безбедност при МВР или од Управата за безбедност и контраразузнавање со цел да се утврди дали тој имал/немал обврска да се легитимира согласно Законот за полиција или Закон за внатрешни работи?
2. Доколку е припадник на Управата, СВР да одговори дали Управата имала сознанија дека мирниот марш против сиромаштија претставува сериозна закана по државната безбедност и ако да, зошто за тоа претходно не е известена пошироката јавност согласно Упатството за начинот на остварување на комуникација со јавноста на УБК?
3. Зошто неуниформираниот полициски службеник се обидел да идентификува две лица на протестот и со кои дејствија учесниците ги исполниле условите согласно член 38, став 2 од Законот за полиција?
4. Со кое дејствие Уранија Пировска ја попречила целта на полициското овластување поради кое против неа е употребено физичка сила и дали истата била неопходна? Ако да, тогаш зошто неуниформираниот полициски службеник првенствено не ја

предупредил за дејствијата кои би ги превземал доколку Пировска навистина попречувала да се изврши полицското овластување, и

5. Зошто неуниформираниот полициски службеник го попречува снимањето на настанот од страна на една медумска куќа која достави и видео во кое е овој службеник забранува снимање спротивно на член 16 од Уставот на Република Македонија и член 14 од Упатството за начинот на остварување комуникација со јавноста?¹

Поднесената претставка содржеше видео материјал со цел идентификување на неуформираниот полициски службеник и две писмени изјави на сведоци кои го потврдуваат тврдењето на извршната директорка на Комитетот. Но во одговорот добиен од страна на СВР единствено е посочено дека неуниформираниот полициски службеник е вработен во Оддел за обезбедување при Бирото за јавна безбедност како и дека тој легитимирал двајца учесници во маршот кои управувале со направа за снимање од воздух или мултикоптер. Имено, полицискиот службеник бил загрижен дека при евентуален дефект на леталото може да се загрози здравјето на граѓаните кои во тој момент се движеле во голем број на јавна површина. Исто така од СВР тврдат дека полицискиот службеник се легитимирал со службена легитимација и зборовите „Полиција“ спротивно на исказите на учесниците и сведоците во маршот.

Имено, во одговорот на претставката во ниту еден момент не се споменуваат поднесените изјави на сведоците односно може да се заклучи дека СВР не ги земала воопшто предвид пред да утврди дека нема незаконско постапување од страна на полицискиот службеник и дека истиот не ја злоупотребил своите овластувања како и тоа дека употребил сила врз Пировска. Исто така во одговорот СВР воопшто не споменува зошто е неуформираниот полициски службеник забранува снимање на една медумска куќа иако таа наредба е документирана со видео-запис.²

ОСУМ КРИВИЧНИ ДЕЛА И ИНЦИДЕНТИ СТОРЕНИ ОД ОМРАЗА

Во текот на месец март, Хелсиншкиот комитет продолжи да ги следи кривичните дела и инцидентите мотивирани од нетолеранција, односно предрасуди кон одредена група во општеството.³ Во текот на овој месец биле сторени вкупно 8 кривични дела и инциденти сторени од омраза. Од вкупниот број на инциденти 4 инциденти инволвираат физички напади на млади лица и средношколци, 2 инциденти на каменување на возови кои сообраќаат на нивните редовни линии, 1 инцидент на

¹ Предмет: Претставка до Министерство за внатрешни работи, Сектор за внатрешна контрола и професионални стандарди, бр. 03-164, Хелсиншки комитет за човекови права на Република Македонија

² Предмет: Одговор на претставка, рег.бр. 13.2-565/4, Министерство за внатрешни работи, Сектор за внатрешна контрола и професионални стандарди

³ Види <http://zlostorstvaodomraza.com>

сквернавење на христијански гробишта како и 1 инцидент на испишување на кукасти крстови и графити со фашистички содржини на објекти. Споредувајќи ја состојбата со злосторствата и инцидентите сторени од омраза во претходните месеци, може да се констатира дека во овој месец постои благо намалување на бројот на сторени злосторства и инциденти. (за периодот март - декември 2013 година месечниот просек изнесува 11 инциденти).

Инцидентите кои инволвираат физички напади на млади лица и средношколци најчесто вклучуваат физички напад на група на ученици против еден ученик или тешачки меѓу две спротивставени групи од различна етничка припадност, што беше забележано и во претходниот период на следење на овој тип на инциденти. Многу од физичките напади се случуваат или во близина на автобуските станици или пак внатре во самите автобуси како и во училишните дворови.

Каменувањето на возови како инцидент сторен од омраза е исто така инцидент кој се повторува од претходно. Првиот инцидент од овој тип се случил на 12 март во близина на кумановската железничка станица од страна на непознатите лица. Возот сообраќал на релација Табановце-Скопје, при што биле искршени две стакла од вагон. Вториот инцидент каде што бил каменуван воз, се случил на ден 28 март во близина на железничката станица Скопје Север. Покрај материјалната штета, во овој инцидент бил повреден машиновозачот на возот. И во двата случаи надлежните органи преземаат мерки за пронаоѓање на сторителите.

Испишувањето на кукасти крстови и графити со фашистички содржини на објекти како и сквернавењето на христијански гробишта, беа забележани и претходно од страна на Хелсиншкиот комитет. На 10 март, на денот на одбележување на 71 година од депортацијата на македонските Евреи во нацистичкиот логор Треблинка, во Битола биле испишани кукасти крстови и графити со фашистички содржини на објектите низ градот. Според информациите на полицијата, се работи на откривање на сторителите на овој инцидент. На 2 март, непознати сторители ги искршиле речиси сите крстови на христијански гробови во крушевското село Локвени. Според кажувањата на жителите на селото сите се едногласни во ставовите да бидат што поскоро откриени сторителите на овој вандалски чин.

СОЦИЈАЛНИ И ЕКОНОМСКИ ПРАВА

ПЕНЗИОНИРАНИ ПОЛИЦИСКИ СЛУЖБЕНИЦИ И ПРАВОТО НА СТАРОСНА ПЕНЗИЈА

Во рамки на активностите за бесплатна правна помош, до Хелсиншкиот комитет за човекови права беше поднесена претставка од страна на група пензионирани полициски службеници, во која беше истакнат проблемот со утврдување на правото на старосна пензија во делот кој се однесува на износот на пензијата.

Имено, во своите наводи подносителите на претставката наведуваат по завршувањето на своето образование во Центарот за образование на кадри во Идризово, во периодот помеѓу 1970-1980 година, од страна на тогашното раководство на Министерството за внатрешни работи, биле упатени на извршување на работни задачи во Белград за потребите на Сојузниот сектор за внатрешни работи на тогашна СФР Југославија.

По распадот на СФР Југославија, овие полициски службеници продолжиле со работа во Република Македонија, каде по одреден временски период им било утврдено право на сразмерен дел на старосна пензија според Законот за внатрешни работи, Законот за пензиско и инвалидско осигурување и Договорот за социјално осигурување со СР Југославија. Со вака утврденото право на сразмерен дел на старосна пензија, поради годините поминати во служба во Белград кои не се земени предвид, пензионираниите полициски службеници сметаат дека се оштетени во споредба со своите колеги кои целиот свој работен век го поминале во Република Македонија по што им е утврден целосен износ на старосна пензија.

Со цел да се проверат наводите во претставката, Хелсиншкиот комитет испрати барање за информација до Фондот за пензиско и инвалидско осигурување на Република Македонија за начинот на кој е утврден сразмерен дел на старосна пензија.

Во известувањето кое го добивме од Фондот детално беше објаснето на кој начин е пресметан сразмерниот дел на пензија за оваа категорија на полициски службеници, како и тоа дека оваа пресметка е направена со согласност со законот. Дополнително е наведено дека во однос на годините поминати во служба во СР Југославија, односно Република Србија, овие лица ќе можат да остварат дел од пензија и во Република Србија, откако ќе ги исполнат законските услови во таа земја.

Иако начинот на кој е утврден сразмерен дел на старосна пензија за оваа категорија на граѓани е во согласност со законските одредби, Хелсиншкиот комитет сака да истакне дека на овој начин е нанесена неправда кон оваа категорија на граѓани кои биле испратени на служба во некоја од сојузните републики за време на СФР Југославија и дека тие се обесправени во споредба со своите колеги кои вршеле исти задачи во Република Македонија на кои им е утврден целосен износ на старосна пензија.

СУДСКИ СЛУЧАИ

МРЕЖАТА ЗА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА - ЗАМЕШУВАЧ ВО СУДСКА ПОСТАПКА

Хелсиншкиот комитет, заедно со членките за заштита од дискриминација овозможи бесплатна правна помош во случајот на дискриминација поради политичка припадност во Гостивар. Во овој случај се работи за разрешување на 8 директори на основни и средни училишта во општина Гостивар од страна на новиот

градоначалник, без притоа да биде запазена постапката за разрешување, односно одлуката за разрешување да биде донесена од училишните одбори во конкретните училишта. Разрешните директори поднесоа претставки до Хелсиншкиот комитет, врз основа на што им беше обезбедена бесплатна правна помош и беше поведена судска постапка за утврдување на дискриминација која сеуште е во тек. Користејќи го правото за учество во постапката во својство на замешувачи, како организациони односно здруженија на граѓани кои во рамките на својата дејност се занимаваат со заштита на правата на еднакво постапување за чиишто права се одлучува во постапката (член 39 од Законот за спречување и заштита од дискриминација) Мрежата поднесе и барање за замешување на страната на тужителите.

Од страна на полномошникот на тужените ваквото барање не беше прифатено и истите преку поднесок бараа судот да го одбие предлогот за замешување, наведувајќи дека членките на Мрежата немаат интерес да учествуваат во постапката. Сепак, барањето за замешување беше прифатено од страна на судот и членките на Мрежата станаа замешувачи во постапката со право да истакнуваат предлози, да поставуваат прашања и да ги преземаат сите други парнични дејствија како и тужителите, вклучително и поднесување на редовни и вонредни правни лекови.

Хелсиншкиот комитет ја поздравува ваквата одлука на судот да дозволи замешување на здруженија на граѓани во судски постапки, која сметаме дека треба да стане пракса, посебно кога се работи за судски постапки во кои се бара утврдување и заштита од дискриминација. Исто така, сметаме дека замешувањето треба да стане пракса и за здруженијата на граѓани кои се борат против дискриминацијата во нашата држава, поради тоа што како правен механизам дозволува здруженијата на граѓани да имаат активна улога во судската постапка при докажувањето на дискриминација.